

7.8.2024

Viite: VN/16819/2024

Eräiden Kelan maksamien etuuksien alaikärajojen nostamisesta 16 vuodesta 18 vuoteen

Kuuloliitto on paikallisyhdistystensä ja niiden 14 200 henkilöjäsenen muodostama vammais- ja kansanterveysjärjestö. Osalla kuulovammaisista on myös näkö- tai muu vamma tai sairaus kuulovamman lisäksi. Annamme lausuntomme tämän kuulovammaisten monimuotoisen ryhmän näkökulmasta koskien pääasiassa nuoren kuntoutusrahaa. Toisen asteen opintoihin osallistuminen on tärkeää kuulovammaisten nuorten osallisuuden ja toimeentulon kannalta.

Kuuloliitto pitää kannatettava esityksen tavoitteita sosiaaliturvajärjestelmän selkeyttämisestä ja alle 18-vuotiaiden kouluttautumisesta. Nämä kuitenkin ovat esityksessä toissijaisia: sen tärkein tavoite on julkisen talouden tasapainottamisessa. Vammaisiin nuoriin kohdistui jo kuntoutusrahaetuuksien vähimmäistason laskeminen ja pidämme säästöjen hakemista kaikista haavoittuvammissa asemassa olevilta lapsilta ja nuorilta epäoikeudenmukaisena ja vaarallisena. Etuusjärjestelmän selkeyttäminen tulee tehdä hallitusti ja kokonaisuutena, ei yksittäisiä etuuksia poistaen ilman korvaavaa järjestelmää.

Eri tavoin vammaiset, kuten kuulovammaiset nuoret eivät ole yhdenvertaisessa asemassa vammattomiin nuoriin nähden mitä tulee koulutukseen, työelämään osallistumiseen (alkaen kesätöistä) ja toimeentuloon. Lisäksi heillä voi olla lisäkuluja, joita muilla nuorilla ei ole, esimerkiksi lääkkeisiin liittyen. Osa alaikäisistä vammaisista joutuu muuttamaan pois kotoa opiskellakseen itselleen sopivaa alaa tai saadakseen riittävästi tukea opintoihinsa. Tällöin maksettavaksi koituvat esimerkiksi matka- ja ruokakulut, kuten Invalidiliitto on omassa lausunnossaan havainnollistanut. Nuoren kuntoutusraha on tasannut näitä eroja ja tukenut kuulovammaisten nuorten mahdollisuuksia opiskella toisen asteen tutkinto. Kelan mukaan tuki on kohdistunut oikein (<https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/720699/nuoren-kuntoutusraha-kohdistuu-oikein-nuoriin-jotka-tarvitsevat-muita-enemman-tukea-palveluita-ja-etuuksia>).

Kuten esityksessäkin todetaan, esitetty muutos heikentäisi sen vaikutuspiiriin kuuluvien alaikäisten nuorten itsenäisiä taloudellisia edellytyksiä osallistua yhteiskuntaan ja olisi omiaan korostamaan heidän vanhempiensa elatusvastuuta. Vaikka vanhempien elatusvelvollisuus koskee 16–17-vuotiaita, suurin osa sen ikäisistä hankkii myös omia tuloja tekemällä esimerkiksi kesätöitä ja aloittaa näin itsenäistymisen lapsuudenkodistaan. Vammaisilla nuorilla tulee olla yhtäläiset ja yhtäaikaiset mahdollisuudet itsenäistymiseen kuin vammattomilla nuorilla, vaikka heillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia tehdä tai saada kesä- tai muita töitä. Nuoren kuntoutusraha on tässä merkittävä tuki.

Vanhempien elatusvastuun korostuminen asettaa vammaiset nuoret eriarvioiseen asemaan niin keskenään, kuin suhteessa vammattomiin nuoriin. Vammaisten nuorten perheiden keskuudessa on muita perheitä enemmän pienituloisuutta ja toimeentulohaasteita. Vanhempien elatusvastuu ei poista sitä tosiasiaa, että vammaisten lasten ja nuorten perheissä voi olla lisäksi tarve erilaisille etuuksille. Nähdäksemme vanhempien elatusvastuu ei siis ole riittävä peruste poistaa nuoren kuntoutusrahaa alle 18-vuotiailta vammaisilta.

7.8.2024

Esitys perustuu oppivelvollisuuden pidentämiseen 18. ikävuoteen. Oppivelvollisuuden suorittaminen on kuitenkin mahdollista keskeyttää toistaiseksi pysyvän vamman tai sairauden vuoksi. Kuuloliitto onkin huolissaan siitä, synnyttääkö esitys uusia väliinputoajia, jos vammaisia nuoria joutuu keskeyttämään oppivelvollisuuden suorittamisen vammansa ja/tai siihen liittyvien toimeentulo-ongelmien takia. Pelkona on, että nuoren kuntoutusraha vasta täysi-ikäisenä lisää koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymistä ja siten kustannuksia toisaalla.

Edellä kuvatuista syistä esitämme, että nuoren kuntoutusrahan ikäraja ei nosteta 18 vuoteen vaan säilytetään nykyisessä 16 vuodessa.

Lopuksi Kuuloliitto yhtyy Näkövammaistenliiton ihmetykseen siitä, että sosiaali- ja terveysministeriö on tämän lausuntopyynnön jakelussa sivuuttanut suurimman osan vammaisjärjestöistä, eikä siten ole noudattanut YK:n vammaissopimuksen osallistamisvelvoitetta.

Sanna Kaijanen
Toiminnanjohtaja
Kuuloliitto ry

Lisätietoja: asiantuntija Anniina Horto, anniina.horto@kuuloliitto.fi, p. 044 752 5561